

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE DURING THE WAR

Анотація. Малий та середній бізнес є важливою складовою економіки України, а їх розвиток має вирішальне значення для стабільності та зростання країни. У контексті триваючого військового конфлікту, що складає значний виклик для українського суспільства та економіки, оцінка поточного стану малого та середнього бізнесу стає надзвичайно важливою.

Ключові слова: підприємництво, малий та середній бізнес, воєнний стан, бізнес, економічний розвиток.

Abstract. Small and medium-sized businesses are the important constituent of economy of Ukraine, and their development has a decision value for stability and increase of country. In the context of the protracted military conflict that folds a considerable call for Ukrainian society and economy, the estimation of current status of small and medium-sized businesses becomes extraordinarily important.

Key words: enterprise, small and medium-sized businesses, martial law, business, economic development.

Умови війни, що досі триває в Україні, ставлять малий та середній бізнес в особливо вразливе становище, роблячи їх важливими суб'єктами економічного розвитку країни. Бізнес зіштовхується зі значними викликами та обмеженнями, які мають вплив на його поточний стан розвитку. Оцінка цієї ситуації стає важливою не лише для розуміння її впливу на економіку країни, але і для розробки стратегій та заходів, спрямованих на підтримку малого та середнього бізнесу в умовах воєнних дій. Проведення оцінки такого роду допоможе визначити пріоритети та напрями подальших дій, сприяючи зміцненню стійкості та сталості цієї галузі, і, відповідно, всієї економічної системи України в умовах війни.

Малий та середній бізнес (МСБ) становлять невід'ємну складову економіки України. За даними 2021 року показники становили 60% ВВП країни, надавали роботу близько 7 мільйонам громадян і забезпечували близько 40% податкових надходжень [4]. Важливо відзначити, що МСБ відіграють ключову роль у фінансуванні державного бюджету та сприяють активному створенню нових робочих місць. Заохочення підприємницької ініціативи в межах вітчизняного бізнесу веде до формування передумов для розвитку конкурентоспроможного ринкового середовища в Україні і позитивно впливає на покращення економічної ситуації. Вплив війни в Україні є складним та має значні наслідки для їхньої діяльності. Однією з ключових проблем є зменшення обсягу діяльності багатьох МСБ. Ця ситуація особливо актуальна для підприємств, які були прив'язані до зовнішньої торгівлі та ті, що залежали від поставок сировини з окупованих чи прифронтових регіонів.

Найбільші проблеми для малого та середнього бізнесу

■ Купівельна спроможність

■ Нестача фінансування й доступу до кредитування

■ Брак кваліфікованих фахівців та проблеми з бронюванням співробітників від мобілізації

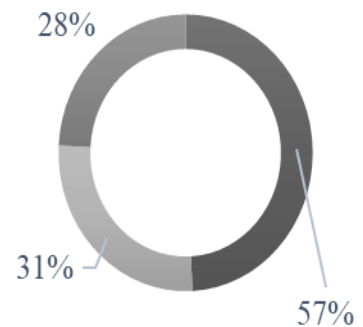

Рисунок 1 – Найбільші проблеми для малого та середнього бізнесу

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Згідно з даними, наданими Європейською бізнес Асоціацією у 2023 році, найважливішою проблемою, з якою стикається малий та середній бізнес в Україні, є низька купівельна спроможність українців, що обрана як головний виклик для 57% опитаних представників бізнесу. Ця проблема свідчить про труднощі у споживчому ринку та зменшену здатність населення купувати товари та послуги.

Другим важливим питанням, висвітленим в даних, є нестача фінансування та обмежений доступ до кредитування. Це вказує на важкість залучення фінансових ресурсів для розвитку бізнесу та фінансування нових проєктів.

Діаграма (рис. 1) з цими даними ілюструє, що малий та середній бізнес в Україні стикається з суттєвими економічними викликами, які вимагають уваги та дієвих заходів з боку держави та галузевих організацій. Розробка стратегій та програм для підтримки купівельної спроможності населення та забезпечення доступу до фінансування може виявитися критичною для зміцнення стабільності та розвитку МСБ в Україні.

Крім того, у даних виокремлюється ще дві важливі проблеми, які впливають на малий та середній бізнес в Україні. 28% опитаних підприємств вказали на брак кваліфікованих фахівців як істотну проблему — це свідчить про складність пошуку та залучення висококваліфікованих працівників, що може обмежувати потенціал росту та розвитку бізнесу. З іншого боку, проблеми, пов'язані з бронюванням співробітників від мобілізації, вказують на складнощі, з якими підприємці стикаються в умовах військового конфлікту, де забезпечення стійкості та продовження діяльності бізнесу може виявитися ускладненим через потребу у військовому мобілізаційному резерві. Загалом діаграма демонструє, що українські підприємці стикаються із значними викликами у пошуку і залученні кваліфікованих фахівців та в управлінні ризиком мобілізації своїх співробітників. Розв'язання цих питань може сприяти підтримці та розвитку малого та середнього бізнесу в Україні [3].

У зв'язку з війною, багато малих та середніх підприємств також втратили можливість ефективно функціонувати на своїх традиційних ринках збуту. Повномасштабне вторгнення призвело до значних змін у геополітичному середовищі, що виявилось критично важливим фактором для діяльності багатьох МСБ. Спад обсягів діяльності став наслідком втрати контрактів з іноземними партнерами та збільшенням ризиків ведення бізнесу в умовах війни.

Більша частина МСБ була змушена реорганізувати свою діяльність та шукати альтернативні ринки збуту. Цей процес вимагав значних фінансових вкладень та зусиль для адаптації до нових умов. Окрім того, збільшення прибутковості на нових ринках зазвичай вимагало часу, а це означало, що МСБ тимчасово зазнавали збитків. Зменшення прибутковості також стало серйозним викликом для МСБ. Зростання витрат на безпеку в умовах війни, а також зниження обсягів продажів призвело до зниження прибутку підприємств. Це створило

додатковий фінансовий тиск на МСБ і ускладнило їхню здатність розвиватися та інвестувати у нові проекти та технології.

Для ефективної роботи бізнесу вкрай важливо працювати з ризиками, їх оцінкою та формуванням довгострокових стратегій розвитку, диверсифікації бізнес-моделей [3, с.400]. Оцінка сучасного стану розвитку малого та середнього бізнесу в Україні під час війни відіграє критичну роль у визначенні можливих шляхів подальшого розвитку та виживання підприємств.

Допомога Україні під час війни становить складну проблему для розвитку бізнесу, але водночас відіграє роль в підтримці економічного розвитку країни.

На перший погляд, залученість підприємств до надання допомоги Україні може створювати проблеми для їхнього власного розвитку. Зокрема, це може включати втрату ресурсів, людського капіталу і фінансових ресурсів, які можна було б вкласти в розвиток власного бізнесу. Це особливо актуально в умовах війни, коли підприємства можуть бути позбавлені необхідних ресурсів для нормальної діяльності.

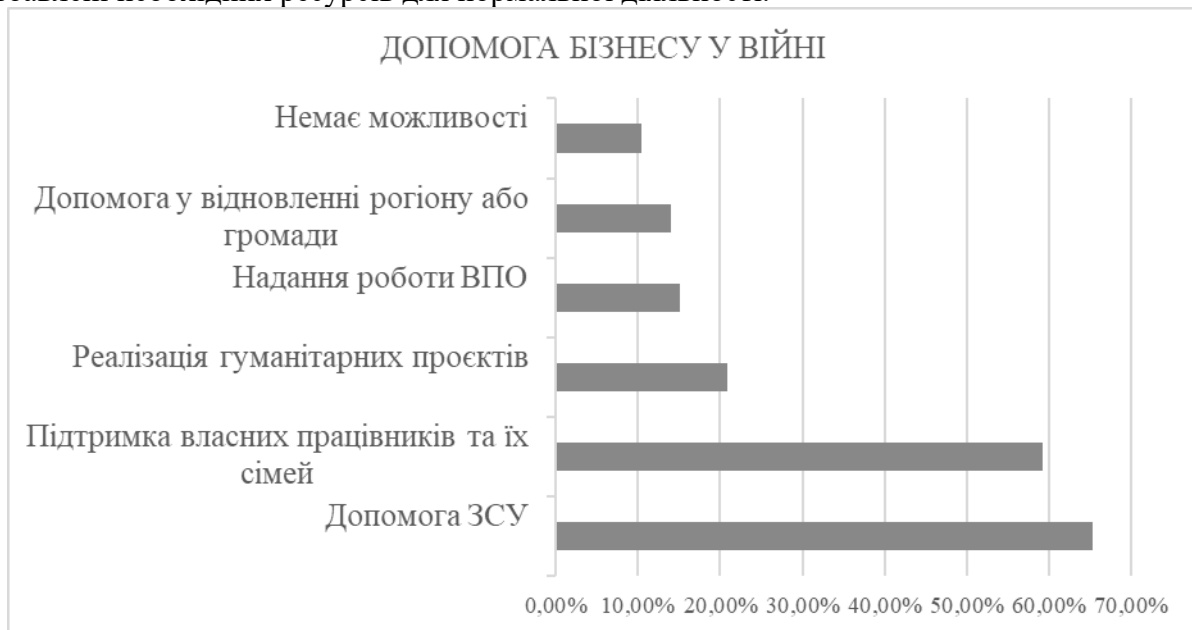

Рисунок 2 – Допомога бізнесу у війні

Джерело: складено автором на основі даних [1]

З іншого боку, допомога Україні може мати позитивний вплив на економічний розвиток країни в цілому. Підтримка Збройних сил України та інших галузей у війні допомагає зберігати стабільність та суверенітет країни, що створює сприятливі умови для подальшого економічного розвитку. Крім того, допомога від підприємств може бути важливим чинником в підтримці морального та матеріального благополуччя громадян України під час війни. У важкій ситуації, як війна, підприємства часто виявляють свою відповідальність перед суспільством і країною, що відображено на рис. 2. Залученість бізнесу до допомоги може бути важливим способом виявлення солідарності та підтримки в умовах викликів, які ставляться перед Україною під час війни.

Отже, війна в Україні впливає значною мірою на малий та середній бізнес країни, ставлячи їх в складну ситуацію з численними викликами, такими як низька купівельна спроможність населення, обмежений доступ до фінансування, а також проблеми з пошуком та утриманням кваліфікованих фахівців та управлінням ризиками. Розв'язання цих питань стає важливим завданням для підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Залученість підприємств до допомоги Україні може впливати на їхній власний розвиток, але водночас вона важлива для збереження стабільності та суверенітету країни, а також для виявлення солідарності та підтримки громадян України в умовах війни.

Література

1. Дослідження стану та потреб бізнесу за рік повномасштабної війни. *Дія.Бізнес* - Головна сторінка. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/iniciativi/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-za-rik-povnomasstabnoi-vijni> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Лучик С. Д. Проблеми та перспективи розвитку малого і середнього бізнесу: монографія Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. Чернівці: Технодрук. 2021. С. 400
3. МСБ продовжують виплачувати зарплати та підтримувати ЗСУ попри зростання фінансових втрат - European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/msb-prodovzhuyut-vyplachuvaty-zarplaty-ta-pidtrymuvaty-zsu-popry-zrostannya-finansovyh-vtrat/> (дата звернення: 27.10.2023).
4. Ukrinform. Малий і середній бізнес дає 60% ВВП і більше – Зеленський. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210973-malij-i-serednij-biznes-dae60-vvp-i-bilse-zelenskij.html> (дата звернення: 27.10.2023).

УДК: 330.1:32

Анастасія Квятківська

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

спеціальності 051 Економіка ОП «Цифрова економіка»

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

A.Kvyatkivska_FIT_1_21_B_d@knute.edu.ua

Науковий керівник: Олена Жук, к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ Україна

o.zhuk@knute.edu.ua

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПІДПРИЄМСТВО: ЗАХОДИ ПІДТРИМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

IMPACT OF MARTIAL LAW ON ENTERPRISES: SUPPORT MEASURES AND PROSPECTS

Анотація. На основі різних досліджень зібрано та деталізовано основні виклики для бізнесу під час воєнного стану, описано актуальні рішення з боку держави. Зазначено важливість підтримки підприємства на державному рівні, виконання належного регулювання.

Ключові слова: підприємство, воєнний стан, бізнес, політика, розвиток.

Abstract: Based on various studies, the paper gathers and details the main challenges for businesses during martial law, describing current state solutions. It emphasizes the importance of state-level support for enterprises, ensuring proper regulation.

Keywords: enterprise, martial law, business, policy, development.

У сучасних умовах підприємства відіграють важливу роль у розвитку держави, не лише в економічному плані, а у загальному добробуті населення. Сьогодні підприємства створюють робочі місця, генерують прибуток та сплачують податок, беруть участь у інноваційному та технологічному розвитку; більша частина ВВП країни збільшується за рахунок збільшення кількості підприємств.

З 24 лютого 2022 року в Україні оголошено воєнний стан, що суттєво вплинуло на всю діяльність країни. Згідно з опитуванням Київської Школи Економіки у березні 2022 року 86% бізнесу працюють з меншою завантаженістю, серед яких 1% припинили діяльність, 35% призупинили діяльність. Серед опитованих 50% респондентів зазначили, що їм не вистачає замовлень, у 29% погіршилася логістика, у 21% нестача сировини, 20% стикнулася з неоплатою виконаних замовлень, у 17% не вистачає працівників, у 14% пошкоджено майно.